

■ TRIBUNA POLITICA

Serrar las circulaziuns empè da sfarlattar material – er en la construcziun auta

DA MARTIN JÄGER,
CUSSEGLIER GUVERNATIV

L'onn 2010 avain nus duvrà en Svizra 43 tonnas material per persuna – e questa tendenza s'augmenta. Quai mussa il quint general da l'ambient svizzer, cun il qual l'Uffizi federal da statistica registrescha l'entira flussium da material. Dus terzs da quest consum immens chaschunain nus dal rest a l'exteriur, p. ex. tras autos u tras apparats electronics che vegnan importads ubain tras las materias primas e tras ils purtaders d'energia ch'i dovra per producir tals. Dal terz che vegn chaschunà tar nus en Svizra deriva la gronda part dals materials da construcziun sco gera, sablun, tievlas e cement.

Tut las reservas da material da la terra van a fin insacura. L'exploitaziun da material per l'emprima utilisaziun, pia l'exploitaziun da material primar, sa concentrescha – tenor in princip da l'economia dal margà – adina sin las resursas las pli economicas. Uschia creschan ils custs per mintga material primar cun l'augment dal grad d'exploitaziun u cun la diminuziun da las resursas.

Tge signifitga ussa tut quai per nus sco uschenunadas creatiras raschunavlas? Per motivs ecologics faschain nus umans segiramain il meglier sche nus reutilisain uschè bleras materialias sco pussaivel. Ins numna quai serrar las circulaziuns dals materials. Circulaziuns serradas permettan numnadain da producir pliras giadas rauba e da crear pliras giadas valur cun il medem material, quai ch'è natiralmain er interessant ord vista

economica. 43 tonnas per persuna ed onn èn ina quantidad enorma – bunamain nunimaginabla – e propi in motiv sufficient per far in'analisa da la situaziun.

Nus en Svizra sajan campiunessas mundialas e campions mundials en rimnar rauba sco vaider, metals, battarias, palpieri e.u.v., vegni ditg. Ed apparats electronics pudain nus oz schizunt returnar gratuitamain als posts da vendita. Èsi pia sco quai ch'igl avess dad esser? Na, nus na stuain numnadain betg mo ans stentar da mantegnair il stadi cuntanschì. Blers secturs pon anc vegnir meglierads cleramain.

Pervia dal svilup tecnic vegnan duvrads adina dapli materials per producir rauba, e quests materials èn pli e pli multifars. Ma ina gronda part dal material che finescha adina puspè en ils ruments è fitg savens donn da bittar davent. Oz fineschan simplamain memia blers materials prezios en il stabiliment per arder ruments.

Sche nus contemplain spia noss «deposit da material», vul dir las materialias che vegnan duvradas en noss mintgadi, saja quai en edifizis, en vehichels u en indrizs pli u main duravels, stuain nus constatar: La part quantitativa-main la pli gronda da las afflussiuns en quest «deposit da material» deriva dals materials da construcziun. Gia fin uss èn vegnids fatgs gronds sforzs en il chantun Grischun per serrar er las circulaziuns tar ils materials da construcziun minerals. En nossa legislaziun chantunala davart la pro-

tecziun da l'ambient è schizunt francada in'obligaziun da reciclar. En il Grischun elavuran oz circa 40 interpresas da rimnada e da zavrada, che vegnan manadas da varts privatas, mintg'onn circa 300 000 tonnas material da demoliziun a circa 290 000 tonnas products. Uschia sto vegnir deponida mo pli ina pitschna part da main che 5 pertschient. Er il riciclad di da materials da construcziun è pia ina istorgia da success. Mo che materials da construcziun riciclad vegnan duvrads oz darar en la construcziun auta, cumbain ch'els adempleschan tut ils criteris da qualitad. Bler material riciclà vegn duvrà en la construcziun bassa, vegn savens maschadà cun materialias da mendra qualitad e perda uschia sia valur per il riciclad futur.

Gist qua sto – tenor mia Gopinun – sa midar la moda da pensar. Las cumpradas ed ils cumpraders en la construcziun auta, las patronas ed ils patrons da construcziun ed er las architectas ed ils architects èn dumandads. I na dat nagins motivs da preferir material primar en la construcziun auta sche la qualitad dal material riciclà ademplescha tut las normas. En quest punct èn schizunt ils autos pli ecologics, pertge ch'il metal che vegn utilisà per producir autos consista oz per gronda part da products riciclad or da ferramenta veglia – e nagin na resenta quai sco rauba da mendra qualitad. Lain pia surmuntar ils pregiudizis existents. Er en la construcziun auta po la circulaziun dals materials anc vegnir meglierada cleramain – en l'interess da la rentabilitad e da la durabilitad.